

УДК 94(477)

Валентин Лазуренко

**ЯНІНА АНАТОЛІЇВНА ФЕДОРЕНКО. УКРАЇНСЬКЕ СЕЛО НА РУБЕЖІ
ТИСЯЧОЛІТЬ (1990–2014 РР.) / Я.А. ФЕДОРЕНКО. – ЧЕРКАСИ: ВИДАВЕЦЬ
ТРЕТЯКОВ О.М., 2015. – 318 С.**

У статті рецензується монографія Яніни Анатоліївни Федоренко «Українське село на рубежі тисячоліть (1990–2014 рр.)».

Ключові слова: українське село, аграрний сектор, фермерство, агрохолдинги, орендні відносини, органічне землеробство, соціальні перетворення

Суспільно-політичні та соціально-економічні перетворення в українському селі періоду незалежності привернули увагу не тільки багатьох науковців, а й широкого кола громадськості до проблем, які зараз переживає ця «колиска української нації». І ця увага цілком є закономірною. У період формування ринкових відносин сільська місцевість перебуває у жахливому стані. Найбагатші в світі чорноземи перестали бути джерелом достатку і багатства народу. Український селянин, дбайливий і вмілий господар, не має стимулів до вільної, творчої, високопродуктивної праці та умов для нормального життя.

Кожен новий уряд, кожна нова влада одним із перших своїх кроків декларують підтримку сільського господарства, обіцяють сприяти відродженню українського села. Проте з щороку, не зважаючи на цілком правильні ритуальні промови та красиві обіцянки, ситуація сільській місцевості лише погіршується.

Сучасне прагнення України долучитися до країн Європейського Союзу вимагає проведення багатьох реформ, спрямованих на відродження економіки держави та її інфраструктури. А сільська місцевість ні в якому разі не повинна їх оминати. Адже, варто зазначити, що у значній кількості Європейських країн (особливо в Польщі та Чехії), сільське господарство – пріоритетний напрямок розвитку економіки держави.

Отже, керівництву нашої країни потрібно приділити якомога більшу увагу селу та провести добре виважені реформи для його оновлення. З метою недопущення помилок, здійснених при реформуванні сільської місцевості у недалекому минулому, не буде зайвим звернутися до наукових праць, котрі об'єктивно висвітлюють цей процес. Саме тому, монографія Я. Федоренко «Українське село на рубежі тисячоліть (1990–2014 рр.)» є досить актуальною та соціально важливою. Адже перед сучасними науковцями постають невідкладні завдання, розв'язання яких уможливило б перетворення українського села із депресивної території на економічно і соціально стабільну, євроінтегровану місцевість.

Уважне знайомство з текстом засвідчує: це – помітний науковий доробок у сфері осмислення розвитку українського села в кінці ХХ – на початку ХХІ століття. Монографія розкриває у історичному контексті питання, пов'язані із трансформацією системи аграрного виробництва, розвитком нових організаційних форм підприємництва, співвідношенням прибутковості виробництва та екологічної безпеки українського села. А також вивчає питання, пов'язані із соціальними перетвореннями в сільській місцевості періоду незалежності.

Підготовці й виходу даної праці передували ретельне вивчення, глибокий аналіз, дослідження зазначеної проблематики й апробація результатів на засіданнях «круглих столів» та конференціях. Рецензована монографія істотно доповнює вже існуючу велику бібліографічну базу. Вона є вагомим внеском у розвиток історії українського села в 1990–2014 рр.

Цілком логічною є структура монографії. Праця складається з передмови, чотирьох розділів та п'ятнадцяти підрозділів (кожен із яких розповідає про певні перетворення, котрі відбулися у українському селі на рубежі тисячоліть), післямови, списку використаних джерел та літератури. Загальний обсяг тексту монографії складає понад п'ятнадцять друкованих аркушів. Усі розділи носять проблемний характер, а їх дослідження й розкриття змісту відзначається високим ступенем новизни, оригінальним баченням та оцінкою багатьох історичних фактів.

У передмові доводиться актуальність обраної теми та робиться висновок про те, що без детального вивчення історії українського села, а саме суспільно-політичних та соціально-економічних перетворень, що мали місце на рубежі тисячоліть, неможливо відтворити об'єктивну картину розвитку суспільства, отримати правдиву наукову інформацію та набути історичного досвіду.

Перший розділ присвячено аналізу аграрної і земельної реформ, що започаткували процес реформування аграрного сектору економіки. Детально описуються процеси реструктуризації

колгоспно-радгоспної системи та розвитку системи орендування земельних ресурсів. Не оминув автор увагою і питання, що розкриває процес формування ринкових відносин у сільській місцевості.

У другому розділі Я. Федоренко аналізує організаційні форми підприємництва, які з'явилися в українському селі періоду незалежності. Особливу увагу автор приділяє функціонуванню особистих підсобних господарств, що стали одним із основних джерел отримання прибутку селянами, а також фермерським господарствам, які мають великий потенціал для розвитку сільськогосподарського сектору. Розглядає дослідниця і питання, пов'язані із зародженням підприємництва на теренах сільської місцевості. Та досліджує діяльність потужних операторів аграрного ринку – агрохолдингів, роль яких оцінює двояко: з одного боку вони добре піклуються про об'єкт свого господарювання – сільськогосподарські угіддя, застосовуючи найновітніші технології, а з іншого – сприяють поширенню безробіття, забезпечуючи роботою тільки одного із десяти селян, а також зовсім не дбають про розвиток сільської інфраструктури.

Третій розділ розкриває проблеми, пов'язані з екологічною безпекою сільської місцевості. Автор аналізує екологічний стан як земельних ресурсів, так і життєвого середовища сільського населення в 1990–2014 рр. Дослідниця робить висновок, що проведення аграрних трансформацій спровокувало появу багатьох екологічних проблем, пов'язаних із споживацьким використанням земельних ресурсів та різними екологічними й технологічними катаклізмами, що принесли значну шкоду не тільки економіці країни, а й здоров'ю населення українського села. Заслугує на увагу й вивчення історії запровадження нових альтернативних форм ведення господарства в сільській місцевості, таких як органічне землеробство і тваринництво, які по-суті виступають одним із перспективних шляхів поліпшення екобезпеки українського села.

У четвертому розділі монографії Я. Федоренко з'ясовує соціальні перетворення, що відбулися в сільській місцевості України в добу незалежності. Свою увагу автор звертає на висвітлення проблем, пов'язаних із складною демографічною ситуацією в українському селі, міграційними процесами, що стали логічним наслідком відчутного погіршення у сфері зайнятості та падіння доходів селян й привели до занепаду або й навіть знелюднення сільських населених пунктів. Більшість з них віднесено до деградаційних територій, де була відсутньою навіть елементарна соціальна інфраструктура та проживало, в кращому випадку, декілька чоловік похилого віку. Деякі такі села взагалі зникли із територіальної карти адміністративного розподілу України. Вивчається також стан сільської інфраструктури, освіти, медицини, культури та побуту в українських селах упродовж 1990–2014 рр.

Запропоновані Я. Федоренко висновки та узагальнення належним чином аргументовані, науково обґрунтовані й розкривають історію розвитку українського села в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Приємно вражає список використаних джерел та літератури – 574 позиції. Він засвідчує репрезентативний характер монографічного дослідження.

Робота є завершеним самостійним, науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему. Їй властива наукова новизна, що свідчить про глибоку обізнаність автора у питаннях, пов'язаних із життям українського села на рубежі тисячоліть (1990–2014 рр.). Також слід відзначити, що за змістовним наповненням, структурою і глибиною наукового пошуку монографія Я. Федоренко заслуговує позитивної оцінки і буде корисною для науковців у галузі аграрної історії України.

Валентин Лазуренко

ЯНИНА ФЕДОРЕНКО. УКРАИНСКОЕ СЕЛО НА РУБЕЖЕ ТЫСЯЧЕЛЕТИЙ

(1990–2014 ГГ.) / Я.А. ФЕДОРЕНКО. –

ЧЕРКАССЫ: ИЗДАТЕЛЬ ТРЕТЬЯКОВ А.Н., 2015 – 318 С.

В статье рецензируется монография Янины Федоренко «Украинское село на рубеже тысячелетий (1990–2014 гг.)».

Ключевые слова: украинское село, аграрный сектор, фермерство, агрохолдинги, арендные отношения, органическое земледелие, социальные трансформации

Valentyn Lazurenko

YANINA FEDORENKO. UKRAINIAN VILLAGE AT THE TURN OF THE CENTURY

(1990–2014) / Y.A. FEDORENKO. –

CHERKASY: PUBLISHER A. TRETYAKOV, 2015. – 318 P.

The article reviewed Yanina Fedorenko's monograph «Ukrainian Village at the Turn of the Century (1990–2014)».

Key words: Ukrainian village, agricultural sector, farming, agribusiness holding companies, lease relationships, organic farming, social transformations.